

## **ОСНОВНІ КОНЦЕПТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ТЕОРІЇ ПРО КАПІТАЛ ЯК ОСНОВНИЙ ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ**

Категорія «капітал» є до теперішнього часу проблемною для бухгалтерської науки і практики. Відображення капіталу в міжнародних стандартах в якості основного елемента фінансової звітності характеризує його сутність як джерела життєдіяльності господарюючого суб'єкта. Двоїстість природи капіталу, з одного боку, як джерела фінансування та елемента пасиву балансу, а з іншого - як сукупність ресурсів організації, які є за своєю сутністю активами, породила безліч підходів в теорії до змісту цієї категорії і до тих показників, які характеризують капітал за всіма його формами. Вивчення капіталу важливо і з тієї точки зору, що специфіка сучасного періоду розвитку економіки пов'язана з необхідністю чіткого співвідношення поточного стану господарської діяльності та її перспектив.

До теперішнього часу немає організацій, які б не думали про перспективи свого розвитку, конкурентоспроможності своєї продукції на ринку. Швидка зміна вимог щодо клієнтів, споживачів продукції, робіт і послуг передбачає необхідність прискореного оновлення як продуктів, що випускаються, так і методів їх виробництва, що є неможливим без достатнього обсягу капіталу. Крім того, одним із ключових завдань є збільшення вартості бізнесу, що не може бути вирішеним при неефективному використанні основного капіталу. У зв'язку з цим виникає необхідність уточнення понятійного апарату, що має відношення до категорії «капітал» і теоретичного обґрунтування його змісту.

Протягом всієї історії розвитку світової економічної думки, починаючи з XVIII століття, ученими постійно піднімаються проблеми руху основного капіталу, його відтворення в різноманітних історичних умовах, проблеми часу кругообігу й обігу його елементів. Досліджується ефективність основного капіталу для підприємства, розглядається його роль у процесі виробництва на кожному етапі розвитку людського суспільства, розробляються методичні підходи до дослідження даної категорії.

Аналізуючи основні положення класичного генезису теорій про капітал, можна зробити головний висновок, що класичні теорії, розглядають капітал не стільки як джерело багатства, скільки як само

багатство, підтверджуючи правдиву істину бухгалтерських теорій про те, що капітал – це актив, а основний капітал – це довгостроковий актив. Щоб переконатися в цій істині слід, на наш погляд, розглянути капітал з позиції сучасних концепцій і з позиції його визначення як об'єкта бухгалтерського обліку.

Сучасне трактування категорії «капітал» різними вітчизняними і зарубіжними авторами призвели до різночитання його характеристик і, на цій основі, до обґрунтування великої кількості його видів (крім класичного підходу: основний капітал і оборотний): власний; позиковий; капітал, який залучається із зовнішніх і внутрішніх джерел, національний, іноземний, приватний, державний, акціонерний, пайовий, статутний, додатковий капітал тощо. Серед різноманіття видів капіталу сучасні економісти прагнуть виділити його підвиди, так, наприклад, в акціонерному капіталі виділяють сплачений, несплачений, вилучений тощо. Помилковим, на наш погляд, в класифікаційних дослідженнях є підхід, коли поняття «основний капітал» і «статутний капітал» узагальнюють.

На наш погляд, уникнути необґрунтованих трактувань можна, якщо розмежувати теорії капіталу, виділивши в них основні концептуальні напрями, пов'язані: зі створенням, формуванням, вкладенням, вилученням та залученням капіталу, що представлено на рисунку.

| Капітал    |                             |                    |                   |                                             |                   |                   |
|------------|-----------------------------|--------------------|-------------------|---------------------------------------------|-------------------|-------------------|
| Створення  | Формування                  | Вкладення          |                   |                                             | Вилучення         | Залучення         |
|            |                             | В уставний капітал | У виробництво     | У довгострокові активи (засоби виробництва) |                   |                   |
| Збереження | Уставний капітал + прибуток | Власний капітал    | Оборотний капітал | Основний капітал                            | Приватний капітал | Залучений капітал |

**Рисунок – Виділення видів капіталу в класичних теоріях економістів про капітал**